

HIGIENOS INSTITUTAS

**LANKSČIŲ DARBO SĄLYGŲ ORGANIZAVIMAS LIETUVOJE VEIKIANČIOSE
ĮMONĖSE IR ORGANIZACIJOSE**

Metodinės rekomendacijos

Vilnius, 2018

Metodinės rekomendacijos parengtos vykdant Higienos instituto 2018 m. veiklos plano, patvirtinto Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2018 m. kovo 5 d. įsakymu Nr. V-245, 2.1.2. priemonę „Parengti lanksčių darbo sąlygų organizavimo metodines rekomendacijas“.

Parengė:

Viktorija Ivleva, Higienos instituto Profesinės sveikatos centro Profesinės sveikatos tyrimų skyrius

Recenzavo:

dr. Jelena Stanislavovienė, Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto Visuomenės sveikatos katedra;

Birutė Ruplytė, ISM Vadybos ir ekonomikos universiteto ISM Vadovų mokykla.

Pritarta Higienos instituto Metodinės komisijos posėdyje 2018 m. gruodžio 21 d.

Protokolo Nr. MTD-6

Higienos institutas

Didžioji g. 22, LT-01128 Vilnius

Tel. +370 5 262 4583

Faks. +370 5 262 4663

El. p. institutas@hi.lt

www.hi.lt

TURINYS

SAVOKOS.....	4
ĮVADAS	5
LANKSČIŲ DARBO SĄLYGŲ YPATUMAI IR REIŠMĖ	6
Kas yra lanksčios darbo sąlygos?	8
Kokios yra lanksčių darbo sąlygų kūrimo Lietuvoje prielaidos?.....	9
Kokie yra lanksčių darbo sąlygų privalumai?.....	11
Kokie yra lanksčių darbo sąlygų trūkumai?.....	12
KAIP ORGANIZUOTI LANKSČIAS DARBO SĄLYGAS?	13
Poreikio įvertinimas ir tikslų numatymas	14
Lanksčių darbo sąlygų politikos organizacijoje formavimas.....	14
Lankstaus darbo laiko organizavimas	17
Lanksčios darbo vietos organizavimas	18
Mokymų vykdymas	19
Įdiegtų lanksčių darbo sąlygų stebėjimas ir vertinimas	19
GEROSIOS PRAKTIKOS PAVYZDŽIAI	21
LITERATŪRA	25
HIGIENOS INSTITUTE PARENGTOS METODINĖS PRIEMONĖS IR INFORMACINIAI LEIDINIAI PROFESINĖS SVEIKATOS TEMA.....	29

SAVOKOS

Lanksčios darbo sąlygos – darbuotojų galimybes lanksčiai organizuoti savo darbą: daryti įtaką, kada, kur, ir kaip atliekamos su darbu susijusios užduotys.

Lankstus darbo laikas – organizacijoje dirbančio asmens galimybės daryti įtaką sprendžiant dėl šių laiko aspektų: darbo dienos trukmės, darbo dienos pradžios ir pabaigos, pertraukų darbo dienos metu darymo, asmeninių reikalų darbo dienos metu tvarkymo, apmokamų ir neapmokamų atostogų ar laisvų dienų paėmimo.

Lanksti darbo vieta – organizacijoje dirbančio asmens galimybės atlikti įprastas darbinės veiklas už organizacijos būstinės ribų, paprastai namuose ar kitoje vietoje. Lanksti darbo vietos sąvoka neapima savanoriško viršvalandinio darbo, susitikimų su klientais ir tiekėjais, logistikos bei transportavimo darbų, komandiruočių.

Autonomija darbe – organizacijoje dirbančio asmens galimybės planuoti, priimti sprendimus ir pasirinkti užduočių atlikimo būdus, atliekant savo darbinės veiklas.

Psichologinis kapitalas – asmens pozityvi psichologinė būseną, kuri pasižymi: (1) sutelkiamomis pastangomis tam, kad būtų įvykdytos sudėtingos užduotys (**saviveiksmingumas**); (2) pozityvumu, nukreiptu į dabartinių pasiekimų vertinimą ir sėkmės ateityje numatymą (**optimizmas**); (3) ištvėringumu siekiant tikslų ar elgesio keitimu, tam, kad būtų pasiekti tikslai (**viltis**); (4) gebėjimu atsigausti ar išlikti atspariam, patyrus nesėkmes ar sunkumus, tam, kad būtų pasiekti tikslai (**atsparumas**).

IVADAS

Lanksčių darbo sąlygų poreikį plačiąja prasme lemia politiniai, socialiniai, ekonominiai bei technologiniai pokyčiai. Visuomenės raida ir naujai atsirandantys iššūkiai, kaip globaliosios rinkos plėtra (sienų nykimas tarp šalių, galimybių pasiskirstymo netolygumas), kintanti socialinė kultūrinė aplinka (demografinė situacija, pakitęs šeimos modelis, darbo jėgos migracija, didėjanti intelektualaus darbo vertė) keičia darbo sąlygas bei darbo santykius. Sparčiai besivystančios šiuolaikinės technologijos leidžia padidinti darbo našumą, sudaro prielaidas atlikti savo darbą „bet kada“ ir „bet kur“. Tradicinis darbo modelis kartais nebeatliepia nei darbdavių, nei darbuotojų poreikių, o naujai atsirandančios lanksčios darbo formos kelia papildomus reikalavimus darbuotojų socialiniam saugumui. Visuomenės sveikatos iššūkiai siejami su labiausiai pažeidžiamų visuomenės narių bei socialinės rizikos ir atskirtį patiriančių asmenų integracija bei visų dirbančiųjų lygių galimybių užtikrinimu, sveikatos ir gyvenimo kokybės gerinimu.

Lanksčios darbo sąlygos, iš vienos pusės, laikomos darbuotojų sveikatos ir gerovės prielaida. Lanksčiai organizuojamas darbas tampa galimybe darbuotojams ne tik siekti darbo ir asmeninio gyvenimo pusiausvyros, bet ir efektyviau bei produktyviau dirbti, įgyjant daugiau laisvės ir autonomijos. Lankstus darbo modelis padidina vyresnio amžiaus, lėtinėmis ligomis sergančių, kaime gyvenančių asmenų, moterų bei vienišų asmenų, auginančių vaikus, asmenų, namuose prižiūrinčių sergančius artimuosius ir kt. įsidarbinimo galimybes bei padeda jiems pilnavertiškai įsiliesti į darbo rinką. Nepaisant to, kad lanksčių darbo sąlygų taikymo ekonominis efektas išryškėja ilgalaikėje perspektyvoje, jų naudą pripažįsta ir darbdaviai, todėl lankstus darbas vis labiau populiarėja tiek Lietuvoje, tiek užsienyje. Lankstus darbo modelis padeda darbdaviams išlaikyti profesionalius darbuotojus, skatinti jų darbo produktyvumą, užpildyti profesinių įgūdžių trūkumo įmonėje spragas, didinti darbuotojų lojalumą, o taip pat, priklausomai nuo darbo pobūdžio, spręsti darbo vietos bei darbo priemonių trūkumo problemas. Kad lankstus darbo modelis būtų kokybiškas, darbdaviui jis turėtų užtikrinti galimybę turėti

„Lanksčiai organizuojamas darbas tampa galimybe darbuotojams ne tik siekti darbo ir asmeninio gyvenimo pusiausvyros, bet ir efektyviau bei produktyviau dirbti

“

tinkamą darbo jėgą reikiamu laiku ir su mažiausiomis išlaidomis pasiekti geriausių rezultatų, jis neturi daryti neigiamos įtakos darbuotojo pajamoms, karjeros raidai, reguliarių atostogų galimybei.

Šios metodinės rekomendacijos parengtos, siekiant padėti Lietuvos įmonėms ir organizacijoms diegti lanksčias darbo sąlygas, kurios padėtų užtikrinti darbui ir asmeniniam gyvenimui palankią darbo aplinką bei stiprintų darbuotojų sveikatą ir gerovę. Metodinės

HI Atlikto tyrimo rezultatai

- *Lankstus darbo laikas ir autonomija darbe didina darbuotojų pasitenkinimą darbu.*
- *Darbas ne įmonės patalpose siejamas su darbuotojų saviveikmingumu, optimizmu ir viltimi.*
- *Lankstaus darbo laiko galimybių ir darbuotojo saviveikmingumo sąsajas sustiprina tiesioginio vadovo parama.*

rekomendacijos skirtos Lietuvos įmonių ir įstaigų darbdaviams ir vadovams, kurie planuoja diegti lanksčias darbo sąlygas įmonėse. Rekomendacijos taip pat gali būti naudingos personalo valdymo specialistams, profesinės sveikatos specialistams, darbuotojų saugos ir sveikatos specialistams bei kitų profesijų atstovams, vykdančioms sveikatinimo programas, organizuojantiems mokymus įvairių sektorių įmonėse ir organizacijose. Pateikiama medžiaga parengta remiantis Higienos institute atlikto tyrimo „Lanksčių darbo sąlygų sąsajos su darbuotojų psichologiniu kapitalu ir pasitenkinimu darbu“ (2017–2018 m.) rezultatais, tarptautinių organizacijų, dirbančių darbuotojų sveikatos ir

gerovės srityje, pateiktais duomenimis, Lietuvos bei užsienio tyrimų rezultatais ir įvairiose užsienio šalyse veikiančių įmonių gerąja praktika.

Šios rekomendacijos pateikia lanksčių darbo sąlygų apibrėžtis, apibūdina lanksčių darbo sąlygų ypatumus, reikšmę šiuolaikinei darbo rinkai bei visuomenės sveikatai, mokslo įrodymais bei praktine patirtimi pagrindžia prielaidas lanksčių darbo sąlygų įgyvendinimui Lietuvoje.

LANKSČIŲ DARBO SĄLYGŲ YPATUMAI IR REIKŠMĖ

2017–2018 m. Higienos institute (toliau – HI) atliktas tyrimas, kuriuo siekta įvertinti lanksčių darbo sąlygų ryšius su darbuotojų psichologiniu kapitalu, jų pasitenkinimu darbu bei

socialine parama. Pasitenkinimas darbu buvo suprantamas kaip pozityvi emocinė būseną, kylanti

ĮDOMU!

- *27 proc. darbuotojų Europos Sąjungoje mano, kad darbe praleidžia per daug laiko.*
- *28 proc. ES darbuotojų nurodo, kad per mažai laiko praleidžia su šeima.*
- *36 proc. ES darbuotojų mano, kad neturi laiko draugams ir kitiems socialiniams kontaktams.*
- *51 proc. ES darbuotojų nurodo, kad neturi pakankamai laiko savo hobiui ir interesams.*

Šaltinis: Europos darbuotojų saugos ir sveikatos agentūra

organizuoti savo darbą gali prisidėti prie darbuotojų sveikatai ir gerovei palankių bei kokybiškų darbo vietų kūrimo Lietuvos įmonėse.

Išsamiau su HI atlikto tyrimo duomenimis galima susipažinti čia:

- HI atlikto tyrimo „Lanksčių darbo sąlygų sąsajos su darbuotojų psichologiniu kapitalu ir pasitenkinimu darbu“ ataskaitos santrauka; ¹
- HI parengta mokslinė publikacija „Lanksčių darbo sąlygų sąsajos su darbuotojų psichologiniu kapitalu: saviveiksmingumu, optimizmu, viltimi ir atsparumu“.²

„Darbuotojui suteikta galimybė lanksčiai organizuoti savo darbą gali prisidėti prie darbuotojų sveikatai ir gerovei palankių bei kokybiškų darbo vietų.“

¹ <http://www.hi.lt/uploads/pdf/projektai/Ivykdyti%20projektai/110.LDS%20santrauka%20ataskaitos.pdf>

² [http://www.hi.lt/uploads/pdf/zurnalo_vs%20info/Vs%202018%203\(82\)%20ORIG%20Darbo%20salygos.pdf](http://www.hi.lt/uploads/pdf/zurnalo_vs%20info/Vs%202018%203(82)%20ORIG%20Darbo%20salygos.pdf)

Kas yra lanksčios darbo sąlygos?

Lanksčios darbo sąlygos suprantamos kaip darbuotojams suteikta galimybė lanksčiai organizuoti savo darbą, t. y. daryti įtaką, kada, kur, ir kaip atlikti su darbu susijusias užduotis. Lanksčiai organizuojamas darbas gali būti dvejopas: priderintas prie įmonės reikmių arba prie darbuotojo poreikių. Įmonės reikmių diktuojamas darbo lankstumas apima nestandartines darbo formas, kurios gali būti siejamos su neigiamu poveikiu darbuotojų sveikatai ir gerovei. Tokios darbo sąlygos apima darbą slenkančiu grafiku, sezoninį darbą, laikinas darbo formas ir pan. Kita vertus prie darbuotojų priderintos lanksčios darbo sąlygos siejamos su didesniu darbuotojų pasitenkinimu darbu ir asmens gerove. Šiose rekomendacijose bus nagrinėjamos prie darbuotojų priderintų lanksčių darbo sąlygų organizavimo gairės.

Lanksčiai organizuojamo darbo formų yra daug ir gali apimti tiek darbo laiką, tiek darbo vietą.

„Prie darbuotojų priderintos lanksčios darbo sąlygos siejamos su didesniu darbuotojų pasitenkinimu darbu ir asmens gerove.

”

Lankstus darbo laikas.

Dažniausiai taikomos lankstaus darbo laiko formos:

- lanksti darbo laiko pradžia ir pabaiga (*angl. flexitime*) – darbas gali būti pradedamas anksčiau / vėliau ir atitinkamai anksčiau / vėliau baigiamas. Taip pat gali būti ilginamos ar trumpinamos pietų pertraukos, atitinkamai ankčiau arba vėliau baigiant darbą;
- „suspausta“ darbo savaitė (*angl. compressed working week*) – darbo savaitės valandos yra „suspaudžiamos“, dirbant mažiau darbo dienų (pavyzdžiui, keturias darbo dienas dirbama valandą ilgiau, penktą dieną dirbama trumpiau arba nedirbama);
- darbas ne visą darbo dieną (*angl. reduced hours / part-time work*) – atitinkamai gaunamas mažesnis piniginis atlyginimas už darbą;

- galimybė skubiai atsiprašyti iš darbo dėl nenumatytų asmeninių priežasčių (*angl. force majeure leave / emergency leave*);
- metinės darbo valandos (*angl. annualized hours*) – numatomas konkretus darbo valandų skaičius darbuotojui per metus, suteikiant galimybę lanksčiai skirstyti darbo valandas dienos ar savaitės eigoje. Darbo valandos gali būti skirstomos priklausomai nuo veiklos intensyvumo, sezono ar kitų darbo ypatumų;
- Laipsniškas išėjimas į pensiją (*angl. gradual / partial retirement*) – galimybė laipsniškai mažinti darbo krūvį, rengiantis išėjimui į pensiją.

Lanksti darbo vieta.

Dažniausiai taikomos lanksčios darbo vietos formos:

- Nuotolinis darbas (*angl. remote work / telework*) – darbo funkcijos ar jų dalis reguliariai atliekamos nuotoliniu būdu už įmonės ribų su darbdaviu sudarytoje darbo sutarties šalims priimtinoje kitoje, negu darbovietė, vietoje, taip pat ir naudojant informacines technologijas (teledarbas). Darbas nuotoliniu būdu gali būti atliekamas tiek dalinai (pavyzdžiui, tam tikrą dienų skaičių per savaitę ar mėnesį), tiek nuolatos;
- Darbas iš namų (*angl. homeworking*) – darbas atliekamas namuose tiek dalinai (pavyzdžiui, tam tikrą dienų skaičių per savaitę ar mėnesį), tiek nuolatos;

Kokios yra lanksčių darbo sąlygų kūrimo Lietuvoje prielaidos?

Keičiantis darbo rinkos sąlygoms ir demografiniams rodikliams, tradiciškai organizuojamas darbas jau ne visada tenkina darbuotojų bei darbdavių poreikius, tad vis daugiau įmonių renkasi lankstesnes darbo organizavimo formas. Lanksčių darbo sąlygų diegimas tampa vis aktualesnis visoje Europoje. Pavyzdžiui, strategijoje „Europa 2020“ pabrėžiamas darbo rinkų Europos šalyse modernizavimas, skatinant naujas darbo ir asmeninio gyvenimo pusiausvyros formas, didinant lyčių lygybę bei formuojant aktyvaus senėjimo politiką. Rezoliucijoje 2000/C 218/02 atkreipiamas dėmesys į suderinto vyrų ir moterų darbo ir šeimos suderinimo užtikrinimą, tad raginama kurti naujas darbo organizavimo strategijas. ES direktyvose taip pat skatinamas darbo ir asmeninio gyvenimo pusiausvyros palaikymas, reglamentuojant įvairius darbo organizavimo aspektus, darbo ne visą darbo dieną sąlygas ir kt. 2014–2020 m. Europos Sąjungos (ES) darbuotojų saugos ir sveikatos strateginėje programoje numatyta užtikrinti

darbuotojų karjeros ilginimą, kuriant tinkamas darbo vietas ir darbo organizavimą, įskaitant darbo laiko pokyčius. Be to, Lietuvoje naujai priimtos darbo kodekso pataisos numato palankesnes sąlygas lanksčių darbo sąlygų diegimui. Pavyzdžiui, naujajame darbo kodekse, numatoma, kad darbuotojui ir darbdaviui sudarius bet kurios rūšies darbo sutartį, gali būti suteikiama galimybė vykdyti darbo užduotis nuotoliniu būdu (pagal darbo kodekso 66 straipsnio nuostatas, darbo sutarčių rūšys yra šios: neterminuota, terminuota, laikinojo darbo sutartis, pameistrystės, projektinio darbo sutartis, darbo vietos dalijimosi, darbo keliems darbdaviams sutartis ir sezoninio darbo sutartis). Vykdamt darbo užduotis nuotoliniu būdu, atskiros darbo sutarties sudarymas nebėra reikalingas. Pagal naujojo darbo kodekso 52 straipsnio 2 dalies

„Lanksčių darbo sąlygų kūrimo Lietuvoje prielaidos:

- *Strategija „Europa 2020“;*
- *Rezoliucija 2000/C 218/02;*
- *ES direktyvos;*
- *ES darbuotojų saugos ir sveikatos strateginė programa;*
- *Naujasis LR darbo kodeksas;*
- *LR Vyriausybės 2017 m. birželio 21 d. nutarimu Nr. 496 „Dėl Lietuvos Respublikos darbo kodekso įgyvendinimo“ patvirtintas Darbo laiko režimo valstybės ir savivaldybių įmonėse, įstaigose ir organizacijose nustatymo aprašas.*

“

kodekso įgyvendinimo“ patvirtintas Darbo laiko režimo valstybės ir savivaldybių įmonėse, įstaigose ir organizacijose nustatymo aprašas.

nuostatas, tais atvejais, kai nėra galimybės įrodyti, kad dėl gamybinio būtinumo ar darbo organizavimo ypatumų darbdaviui būtų sukeliama didelė sąnauda, darbdavys privalo tenkinti darbuotojo prašymą dirbti per nuotolį ne mažiau kaip penktadalį viso darbo laiko. Ši nuostata taikoma tais atvejais, kai darbuotojai augina vaiką iki trejų arba iki keturiolikos metų vieni arba augina neįgalų vaiką iki aštuoniolikos metų. Ši nuostata taip pat galioja nėščiosioms, neseniai pagimdžiusioms ar krūtimi maitinančioms darbuotojoms. Darbo lankstumą Lietuvoje reglamentuoja ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2017 m. birželio 21 d. nutarimu Nr. 496 „Dėl Lietuvos Respublikos darbo

Kokie yra lanksčių darbo sąlygų privalumai?

Lanksčios darbo sąlygos gali būti laikomos darbuotojų sveikatos ir gerovės stiprinimo prielaida bei būti naudingos tiek pačiam darbuotojui, tiek darbdaviui. Mokslo įrodymai demonstruoja, kad įmonėse, kuriose darbas organizuojamas lanksčiai, darbuotojai pasižymi geresne fizine ir psichikos sveikata: sumažėja nedarbingumo dienų skaičius dėl ligos, užduotys atliekamos efektyviau, darbuotojai geriau susidoroja su stresu. Lanksčiai dirbantys darbuotojai pasižymi didesniu lojalumu ir atsakomybe savo įmonei, yra labiau motyvuoti ir įsitraukę į darbo procesą, dirba produktyviau bei jaučia didesnę pasitenkinimą darbu. Lanksčios darbo sąlygos

„Lanksčios darbo sąlygos gali būti laikomos darbuotojų sveikatos ir gerovės stiprinimo prielaida bei būti naudingos tiek pačiam darbuotojui, tiek darbdaviui.

“

padeda dirbantiems ne tik siekti darbo ir asmeninio gyvenimo pusiausvyros, bet ir įveikti įvairias gyvenimo krizes ir iššūkius, kylančius skirtingais amžiaus tarpsniais. Patrauklesnės darbo sąlygos gali padidinti įsidarbinimo galimybes ir padėti išsilaikyti darbo rinkoje tiems asmenims, kuriems yra sudėtinga dirbti standartinėmis darbo sąlygomis. Pavyzdžiui, darbuotojams, slaugantiems sergančius ar negalią turinčius artimuosius, priešpensinio amžiaus žmonėms, neįgaliesiems,

darbuotojams grįžtantiems po ligos ar po patirtos traumos, gyvenantiems toli nuo darbo vietos ir kt. Lanksčiai organizuojamas darbas taip pat suteikia galimybę asmenims tenkinti ir daugelį kitų savo poreikių, pavyzdžiui, aktyviau įsitraukti į socialinę veiklą, sportuoti ar užsiimti kita mėgstama laisvalaikio veikla. Lankstaus darbo laiko stoka siejama su didesniu ligos dienų skaičiumi, somatiniais nusiskundimais, depresija.

Žinoma, kad lanksčios darbo sąlygos teikia finansinę naudą ir pačioms įmonėms. Lanksčias darbo sąlygas diegiančios įmonės patiria mažiau išlaidų dėl darbo patalpų ir priemonių naudojimo, turi galimybę pritraukti, išlaikyti ir motyvuoti kvalifikuotus darbuotojus, pasižymi geresniu įmonės įvaizdžiu visuomenėje ir konkurencingumu.

1 lentelė. Lanksčių darbo sąlygų organizavimo nauda darbuotojams ir darbdaviams

<i>Nauda darbuotojui</i>	<i>Nauda darbdaviui</i>
Geresnė darbo – asmeninio gyvenimo pusiausvyra	Didesnis darbuotojų produktyvumas ir įsitraukimas į darbą;
Didesnis darbingumas (darbuotojas neblaškomas kolegų, dirbama tuo metu, kai jaučiamas didžiausias darbingumas)	Didesnis įsipareigojimas ir lojalumas organizacijai
Mažiau patiriamas nuovargis	Didesnės galimybės pritraukti, išlaikyti ir motyvuoti darbuotojus
Mažiau patiriamas stresas ir įtampa, mažesnė perdegimo tikimybė	Veikla, atitinkanti vartotojo poreikius, geresnis klientų aptarnavimas
Geresnė fizinė ir psichikos sveikata	Mažesnis nedarbingumo dėl ligos dienų skaičius, mažesnis darbuotojų vėlavimas į darbą
Didesnis pasitenkinimas darbu ir įsipareigojimas organizacijai	Mažesnės išlaidos dėl patalpų naudojimo, komunalinių paslaugų ir pan.
Mažiau praleidžiama laiko keliaujant į darbą/ iš darbo	Geresnis įmonės įvaizdis visuomenėje ir konkurencingumas
Mažesnės finansinės išlaidos (kuriai, viešojo transporto bilietui, maistui, vaiko priežiūros apmokėjimui ir kt.)	Aplinkos tausojimas

Kokie yra lanksčių darbo sąlygų trūkumai?

Nepaisant lanksčių darbo sąlygų privalumų, kartais įdiegtas darbo lankstumas nepasiteisina ir tiek darbuotojai, tiek darbdaviai lieka nepatenkinti. Neigiami rezultatai gali turėti daugelį įvairių priežasčių. Pavyzdžiui, vadovams gali būti neaišku, kaip praktiškai diegti lankstaus darbo politiką, kaip efektyviai vadovauti lanksčiai dirbantiems darbuotojams bei kaip užtikrinti darbuotojo saugą ir sveikatą, kai dirbama kitoje, nei įmonės patalpos, vietoje. Taigi tiesioginiai vadovai ar darbdaviai gali imtis perteklinio darbuotojų kontroliavimo, skirti daugiau darbo, nei įprastai, nesuteikti svarbios informacijos, nepakankamai bendrauti ar susisiekti su darbuotojais jų poilsio metu. Be to, lanksčiai dirbantys darbuotojai gali būti nuvertinami kaip nemotyvuoti ar nepatikimi, todėl kartais jiems mažinamos kvalifikacijos kėlimo ir karjeros galimybės. Kita priežastis, galimai lemianti abiejų pusių nepasitenkinimą, yra netinkamai organizuotos lanksčios darbo sąlygos. Netinkamai organizuotas lankstus darbas gali lemti

įvairias psichosocialines problemas, susijusias su socialine izoliacija, neaiškiomis ribomis tarp darbo ir asmeninio gyvenimo, patiriamu stresu, depresija, perdegimu ir kt.

2 lentelė. Galimi lanksčių darbo sąlygų trūkumai

<i>Galimi lankstaus darbo laiko trūkumai</i>	<i>Galimi lanksčios darbo vietos trūkumai</i>
Darbuotojų jaučiamas nesaugumas, poreikis būti “matomiems” ;	Rizika dirbti didesniu nei įprasta darbo krūviu;
Poreikis įrodyti darbdaviui „savo vertę“ ir dėl to stipriau patiriamas stresas;	Nepakankamai gaunama informacija darbui;
Persidirbimas;	Socialine izoliacija;
Socialinės atskirties jausmas dėl neįprasto darbo laiko;	Neaiškios ribos tarp asmeninio gyvenimo ir darbo , nuolatinio buvimo darbe jausmas;
Nerimas dėl: <ul style="list-style-type: none"> • mažesnės kolegų ir vadovų paramos, • mažesnių karjeros ar dalyvavimo kvalifikacijos kėlimo mokymuose galimybių, • mažesnio atlyginimo ir pan.; 	Susikaupimo sunkumai (gali trukdyti šalia esantys šeimos nariai, jų nesupratingumas, triukšmas ir pan.);
Kolegų nesupratingumas ir nepasitenkinimas (tais atvejais, kai ne visiems darbuotojams suteikiamos lygios teisės pasinaudoti galimybe dirbti lanksčiu darbo laiku).	Paramos iš darbdavio ir kolegų stoka.

KAIP ORGANIZUOTI LANKSČIAS DARBO SĄLYGAS?

Organizuojant lanksčias darbo sąlygas įmonėje, svarbus visapusiškas ir sistemiškas požiūris. Pokyčiai turi apimti ne tik konkrečių darbo sąlygų keitimą, bet ir organizacijos kultūrą, lankstaus darbo įmonėje politikos formavimą, darbo kolektyvo žinių ir įgūdžių tobulinimą.

Taigi organizuojant lanksčias darbo sąlygas rekomenduojama:

- Įvertinti įmonės ir darbuotojų poreikius bei numatyti tikslus;
- Formuoti lanksčių darbo sąlygų politiką organizacijoje;
- Organizuoti įmonėje galimybes dirbti lanksčiu darbo laiku;
- Organizuoti įmonėje lanksčios darbo vietos galimybes;
- Vykdyti mokymus vadovams ir darbuotojams;
- Stebėti ir vertinti kaip veikia įdiegtos lanksčios darbo sąlygos.

Poreikio įvertinimas ir tikslų numatymas

Organizuojant darbo procesą lanksčiai, svarbu atsižvelgti tiek į įmonės, tiek į individualius darbuotojų poreikius. Visų pirma rekomenduotina išnagrinėti kaip organizuojamos esamos darbo sąlygos ir pasvarstyti:

- ar stebimos mažiau / daugiau intensyvios darbo valandos (laikotarpiai), kurių metu darbo uždaviniai galėtų būti atliekami efektyviau, pasitelkus mažiau / daugiau darbuotojų;
- ar galima darbo patalpas naudoti efektyviau, jeigu dalis darbuotojų dirbtų nuotoliniu būdu;
- ar įmanoma užtikrinti geresnį klientų aptarnavimą, pasitelkus skirtingu laiku dirbančius darbuotojus.

Svarbu apsibrėžti, kokias darbo sąlygas pati organizacija yra pajėgi įdiegti ir numatyti, kokių papildomų išlaidų galėtų sukelti lanksčiai organizuojamas darbas bei kokią naudą galėtų atnešti.

Diegiant lanksčias darbo sąlygas įmonėje, svarbu išsikelti konkrečius tikslus ir apgalvoti, kaip tokios sąlygos padėtų jų siekti bei užtikrintų geresnius darbo rezultatus. Apsvarsčius įmonės

„Svarbios lygios teisės ir galimybės naudotis lanksčiomis darbo sąlygomis visai komandai ar daugumai jos narių.“

poreikius bei numčius galimą lanksčių darbo sąlygų diegimo naudą, svarbu aptarti darbuotojų poreikius ir galimybes dirbti lanksčiai. Darbuotojų darbo sąlygų poreikius galima įvertinti bendraujant tiek individualiai, tiek grupėse (individualus pokalbis, *focus* grupė, apklausa raštu).

Svarbu suteikti darbuotojams galimybę išreikšti savo abejones, kelti klausimus ir teikti siūlymus. Rekomenduojama skatinti atvirą ir pasitikėjimu grįstą bendravimą su darbuotojais, ieškant geriausių abiem pusėms priimtinių sprendimų.

Lanksčių darbo sąlygų politikos organizacijoje formavimas

Siekiant efektyvių rezultatų, svarbu formuoti lanksčių darbo sąlygų politiką organizacijoje. Neužtenka suteikti galimybę dirbti lanksčiai vienam ar keliems darbuotojams. Svarbios lygios teisės ir galimybės naudotis lanksčiomis darbo sąlygomis visai komandai ar daugumai jos narių. Naudojimasis lanksčiomis darbo sąlygomis turėtų tapti normaliu ir priimtiniu

darbo būdu įmonėje. Lanksčias darbo sąlygas galima diegti tiek bendro susitarimo pagrindu, t. y. *neformaliai*, tiek laikantis įgyvendinta lankstaus darbo politika įmonėje, t. y. *formaliai*. Diegiant lanksčias darbo sąlygas formaliai, turi būti aiškiai išdėstyta, kas yra lanksčios darbo sąlygos, kokias lanksčias darbo sąlygas darbuotojams siūlo įmonė (darbas nuotoliniu būdu, lankstus darbo laikas, darbas iš namų dalinai ir pan.) bei kokiais atvejais ir kaip darbuotojai gali kreiptis dėl lanksčių darbo sąlygų suteikimo. Turi būti aiškiai apibrėžta kaip bus vadovaujama darbo procesui, kaip vertinami darbo rezultatai bei kokiais atvejais ir dėl kurių priežasčių gali būti nesuteiktos tokios sąlygos. Taip pat svarbu iš anksto aiškiai numatyti su kuo ir kada bus komunikuojama darbo klausimais, sprendžiamos įvairios su darbu susijusios problemos, kokios darbo priemonės bus suteiktos, kas bus atsakingas už šių priemonių priežiūrą bei kaip bus užtikrinamas su darbu susijusių duomenų saugumas. Organizuojant darbą ne įmonės patalpose, darbuotojams turi būti iš anksto suteikti aiškūs nurodymai, kaip turi būti laikomi ir perduodami su darbu susiję dokumentai ir informacija bei kaip dažnai, kaip ilgai ir dėl kokių priežasčių darbuotojas turėtų atvykti dirbti į įmonės patalpas. Kai darbuotojams suteikiama galimybė dirbti lanksčiu laiku, prasminga iš anksto nurodyti valandas, kurių metu darbuotojai privalo būti darbo vietoje (Pavyzdžiui, 2018 m. sausio mėnesį Vilniaus miesto savivaldybė suteikė savo darbuotojams laikiną galimybę dirbti nuotoliniu būdu. Tvarkos aprašas yra viešai prieinamas internete³). Organizuojant įmonėje lanksčias darbo sąlygas, rekomenduotina nustatyti tam tikrą bandomąjį laikotarpį, pavyzdžiui 3–6 mėnesius ir įvertinti tokių sąlygų tinkamumą įmonėje. Remiantis įgyta patirtimi, galimos tam tikros korekcijos.

Formuojant lankstaus darbo politiką organizacijoje, svarbu:

- Laikytis lygybės ir teisingumo principo bei vengti diskriminacijos;
- Formuoti pasitikėjimu grįstą bendravimą kolektyve;
- Skatinti bendradarbiavimą.

Teisingumo laikymasis ir diskriminacijos vengimas

Svarbu užtikrinti, kad galimybės pasinaudoti lanksčiomis darbo sąlygomis būtų lygios visiems ar daugumai darbuotojų, neišskiriant kelių asmenų ar jų grupės. Pabrėžtina teisė

³ Laikinasis nuotolinio darbo Vilniaus miesto savivaldybėje tvarkos aprašas: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwjw6sL1kM_fAhWEkywKHeRFBHEQFjAAegQIAxAC&url=https%3A%2F%2Fvilnius.lt%2Fvaktai2011%2FGetFile.aspx%3FDocId%3D39ebd156-be13-4d23-9a60-82c1e239a2c8&usq=AOvVaw2xR3dxnfNOTedxqS3j0_lp2

pasirinkti tokio pobūdžio darbą savo noru. Jeigu darbuotojai pageidauja atsisakyti lanksčių darbo sąlygų, jiems turėtų būti gražintos įprastos darbo sąlygos. Atkreiptinas dėmesys, kad dirbantys lanksčiu darbo laiku ar nuotoliniu būdu darbuotojai neturėtų būti nuvertinami ar diskriminuojami. Jiems turi būti suteiktos lygios sąlygos kelti kvalifikaciją, dalyvauti mokymuose, suteikiamos karjeros ir algos didinimo galimybės. Įdarbinimo sąlygos taip pat neturėtų keistis. Pavyzdžiui, pradėjus dirbti nuotoliniu būdu, įprastas darbo krūvis neturėtų būti sumažinamas. Dirbantiems lanksčiomis darbo sąlygomis darbuotojams lygiai taip pat turi būti užtikrinamos sveikos ir saugios darbo sąlygos. Pabrėžtina ir tai, kad lanksčiomis sąlygomis dirbantiems asmenims turėtų būti suteikiama visa būtina su darbu susijusi informacija, neturėtų būti nepagrįstai keičiamas darbo krūvis ar pareigos.

Pasitikėjimu grįsto bendravimo formavimas

Pasitikėjimo darbuotojais stoka gali būti viena didžiausių kliūčių siekiant įgyvendinti lanksčias darbo sąlygas. Darbdaviai neretai vengia suteikti darbuotojams lanksčias darbo sąlygas, bijodami susidurti su vadovavimo sunkumais, kai nėra galimybės matyti darbuotojų ir kontroliuoti darbo proceso. Vadovai gali abejoti, ar lanksčiai dirbantys darbuotojai (ypatingai ne įmonės patalpose dirbantys) yra pakankamai darbingi ir produktyvūs, kai yra nematomi. Nepasitikėjimas darbuotojais gali kelti sunkumus bendraujant ir sietis su darbuotojų patiriamu stresu ir perdegimu. Todėl svarbu kurti pasitikėjimu grįstą bendravimo kultūrą organizacijoje. Siekiant abipusio supratingumo ir pagarbos, svarbu iš anksto apibrėžti tikslus ir savo vaidmenis. Naudinga iš anksto susitarti dėl to, kaip ir kada bus atsiskaitoma už atliktus darbo uždavinius bei į ką kreipiamasi, susidūrus su probleminėmis situacijomis. Pavyzdžiui, darbuotojams, dirbantiems ne įmonės patalpose gali būti naudinga žymėtis kiek laiko buvo paskirta tam tikrai užduočiai atlikti, kokios tai buvo užduotys ir teikti vadovui ataskaitas. Rekomenduotinas periodinis darbuotojų susitikimas su savo tiesioginiais vadovais siekiant aptarti darbo eigą, kylančius klausimus ar problemas. Svarbu skatinti darbuotojus atvirai kalbėti, nebijoti reikšti su darbu susijusius probleminius klausimus, skatinti toleranciją kolektyve. Vadovauti lanksčiai dirbantiems darbuotojams gali būti iššūkis, todėl svarbios abipusės pastangos.

Bendradarbiavimo skatinimas

Lanksčiai dirbantiems darbuotojams gali trūkti bendravimo ir paramos tiek iš kolegų, tiek iš vadovų. Todėl svarbu užtikrinti tinkamą komunikaciją kolektyve. Tais atvejais, kai dirbama iš namų ar nuotoliniu būdu, gali tekti numatyti, koku būdu lanksčiai dirbantys darbuotojai palaikys ryšį su kolektyvu (pavyzdžiui, video konferencijos ir kt.). Kolektyvo susirinkimų metu

„Svarbu skatinti darbuotojus atvirai kalbėti, nebijoti reikšti su darbu susijusius probleminius klausimus, skatinti toleranciją kolektyve.

prasminga kelti klausimus, skatinant tarpusavio supratingumą ir palaikymą. Galima pasitelkti ir neformalias komandos stiprinimo priemonės (pavyzdžiui, kolektyvo išvyka į gamtą, filmo peržiūra, „pyragų dienos“ ir kt.). Ypatingai akcentuotinas domėjimasis iš namų ar nuotoliniu būdu dirbančiais darbuotojais.

“

Tikslinga teirautis apie tai, kaip jiems sekasi dirbti, ar yra dalykų, kurie trukdo, kaip pavyksta derinti asmeninį gyvenimą ir darbą. Diegiant lanksčias darbo sąlygas įmonėje, ypač svarbu įtraukti pačius darbuotojus ir ieškoti visoms pusėms priimtinių sprendimų. Tyrimų duomenimis, pačių darbuotojų įsitraukimas, sprendžiant dėl jų lanksčių darbo sąlygų, siejamas su teigiamu tokių sąlygų poveikiu sveikatai.

Lankstaus darbo laiko organizavimas

Galimybė dirbti lanksčiu laiku gali prisidėti prie darbuotojų gerovės bei turėti naudos pačiai organizacijai. Tačiau svarbi ne tik galimybė dirbti lanksčiu darbo laiku, bet ir tai, kaip organizuojamos tokios darbo sąlygos. Vienas iš reikšmingų šių sąlygų aspektų yra darbo autonomija, kuri yra siejama su darbuotojų pasitenkinimu darbu, įsitraukimu ir įsipareigojimu įmonei, motyvacija. Svarbu suteikti darbuotojams galimybę pasirinkti kada ir kaip atlikti su darbu susijusias užduotis, siekiant geriausių rezultatų. Kiek suteikti pasirinkimo laisvės darbuotojams turėtų spręsti pati organizacija, atsižvelgdama į darbo pobūdį ir į savo galimybes. Galima nurodyti pagrindines darbo valandas (*angl. core hours*), kurių metu darbuotojas privalo būti darbo vietoje, pavyzdžiui nuo 10 val. iki 14 val., paliekant laisvę darbuotojui pasirinkti kurią valandą atvykti į darbą ir kurią valandą išvykti. Pabrėžtinai konkrečių darbo reikalavimų ir darbo užduočių atlikimo terminų darbuotojams nurodymas. Pernelyg daug suteikta autonomija

nebūtinai siejasi su geriausiais rezultatais, todėl rekomenduotina iš anksto numatyti darbo lankstumo ribas ir nurodyti aiškius reikalavimus darbuotojams.

Lanksčios darbo vietos organizavimas

Nors galimybė pasirinkti, kur atlikti su darbo susijusius uždavinius gali atrodyti kaip itin patraukli sąlyga, neretai nuotolinis darbas siejamas su izoliacija, depresija, persidirbimu ir nepadeda siekti norimų rezultatų. Todėl tokias sąlygas turi būti organizuotos tinkamai. Visų pirma svarbu numatyti kokių darbo priemonių gali prireikti darbuotojams bei pasirengti šių poreikių patenkinimui. Pavyzdžiui, telefono, kompiuterio ar kitų informacinių technologijų suteikimas darbo tikslais. Svarbu numatyti ir tai, kas bus atsakingas už šių priemonių priežiūrą, kieno lėšomis bus organizuojama darbo vieta (darbo stalas, kėdė, stalčiai ir pan.), į ką darbuotojas galės kreiptis, kilus techniniams nesklandumams. Suteikiant galimybę darbuotojams dirbti kitoje nei įmonės patalpos vietoje, svarbu užtikrinti, kad darbo vieta būtų saugi ir sveika, t. y. būtų tinkamas darbo stalas, įranga, apšvietimas ir pan. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad dirbant kitoje nei įmonės patalpos vietoje, rekomenduojama bent 20 % darbo laiko leisti įprastoje darbo vietoje įmonės patalpose. Be to, svarbu užtikrinti tiesioginės komunikacijos su kolegomis ir kitokios socializacijos galimybes (video skambučiai, susirinkimai, įmonės šventės ir t. t.). Reguliarūs susitikimai su tiesioginiais vadovais ir kolegomis galėtų padėti spręsti socialinės darbuotojų atskirties problemą ir užtikrinti gerą darbuotojų savijautą, taigi ir efektyviau atliekamą darbą. Pabrėžtina, kad dirbant nuotoliniu būdu arba iš namų, turėtų būti iš anksto planuojami darbo uždaviniai, darbo krūvis ir darbo vertinimo sistema. Rekomenduotina aiškiai ir iš anksto susitarti, kuriuo metu ir kaip dažnai darbuotojas gali būti pasiekiamas, kaip bus teikiamas grįžtamasis ryšys, užtikrinamas informacijos pasiekiamumas (pavyzdžiui, įmonės serveris) ir tinkamas darbų vykdymas.

„Diegiant lanksčias darbo sąlygas įmonėje, ypač svarbu įtraukti pačius darbuotojus ir ieškoti visoms pusėms priimtinių sprendimų.

“

Mokymų vykdymas

Diegiant lanksčias darbo sąlygas įmonėje, gali kilti daug klausimų ir kliūčių tiek darbuotojams, tiek tiesioginiams jų vadovams, tad tikslinga organizuoti teorinius ir praktinius mokymus ar seminarus. Lanksčiai dirbantys darbuotojai neretai praranda ribą tarp darbo ir asmeninio gyvenimo, jie gali prarasti motyvaciją, jausti socialinę izoliaciją ar pareigą pateisinti savo naudingumą organizacijai ir persidirbti. Taigi teoriniai ir praktiniai mokymai darbuotojams galėtų apimti šias temas:

- laiko planavimo įgūdžių ugdymas;
- darbo ir asmeninio gyvenimo pusiausvyros palaikymo įgūdžių lavinimas;
- streso įveika;
- komandos bendradarbiavimo stiprinimas;
- pozityvaus bendravimo kolektyve ugdymas ir pan.

Vadovai taip pat gali susidurti su įvairiais sunkumais, tad rekomenduotina organizuoti teorinius ir praktinius mokymus apie:

- darbuotojų darbo ir asmeninio gyvenimo pusiausvyros svarbą;
- šiuolaikines darbu ir asmeniniam gyvenimui derinti palankias darbo sąlygas;
- darbuotojų patiriamo streso atpažinimą ir valdymą;
- veiksmingus vadovavimo stilius ir pan.

Be to, naudinga, kad tiek lanksčiai dirbantys darbuotojai, tiek jų vadovai būtų mokomi geriau suprasti vieni kitų lūkesčius, atsižvelgiant į kiekvieno vaidmenis ir pareigas.

Įdiegtų lanksčių darbo sąlygų stebėjimas ir vertinimas

Suprantama, kad organizuojant įmonėje naujas darbas sąlygas, naujovės ne visada gali veikti taip, kaip buvo tikimasi. Todėl rekomenduotina numatyti tam tikrą bandomąjį laikotarpį (pavyzdžiui, 3–6 mėn.), siekiant įvertinti, kaip veikia įdiegtos lanksčios darbo sąlygos. Nuolatinis ryšio palaikymas su lanksčiai dirbančiais darbuotojais gali padėti išsiaiškinti, kas galėtų būti keičiama ar tobulinama. Svarbu atvirai žvelgti į galimus pokyčius ir, esant poreikiui, pertvarkyti įdiegtas darbo sąlygas.

Lanksčių darbo sąlygų organizavimas gali atrodyti pakankamai dideliu iššūkiu, tačiau tinkamas darbo lankstumo įgyvendinimas įmonėje gali tapti itin naudinga ir vertinga praktika tiek darbuotojams, tiek darbdaviams. Sistemiškas požiūris, apimantis įmonės politikos formavimą, organizacijos kultūrą, bendradarbiavimą ir kolektyvo žinių bei įgūdžių tobulinimą gali padėti sukurti tvirtą pagrindą darbuotojų gerovei ir organizacijos sėkmei.

GEROSIOS PRAKTIKOS PAVYZDŽIAI

Darbo ir asmeninio gyvenimo pusiausvyros skatinimas

UAB „Omnitel“ (2017 m. vasario 1 d. susijungė su „Teo“ ir „Baltic Data Center“ ir tapo viena įmone – UAB „Telia“) viena didžiausių mobiliojo ryšio bendrovių Baltijos šalyse, teikianti telekomunikacijų paslaugas Lietuvoje.

Geroji patirtis

Organizacijoje siekiama užtikrinti socialinę darbuotojų gerovę, kurti darbui ir asmeninio gyvenimo pusiausvyrai palankias darbo sąlygas. Darbuotojams užtikrinamos ne tik sveikos ir saugios darbo sąlygos, bet ir lygios teisės, galimybės kelti kvalifikaciją, dalyvaujant mokymuose. Nuolat palaikomas socialinis dialogas, įtraukiant darbuotojus į sprendimų priėmimo procesą.

UAB „Omnitel“ įgyvendino tokias iniciatyvas:

- Įdiegtos nuotolinio darbo vietos;
- Mokyklinio amžiaus vaikus auginantys tėvai mokslų metų pradžioje (rugsėjo 1 d.) skatinami pasinaudoti laisva diena ir dalyvauti renginyje kartu su savo mokyklą lankančiais vaikais. Tą dieną yra išmokamas pilnas piniginis atlyginimas;
- Darbuotojai skatinami naudotis tėvystės ir vaiko priežiūros atostogomis, papildomomis laisvomis dienomis, dalyvauti įmonės organizuojamuose renginiuose darbuotojams bei jų šeimoms;
- Gimus darbuotojo vaikui, suteikiamos dovanos;
- Mirus darbuotojo šeimos nariui, išmokama pinigine pašalpa;
- Bendrovėje rengiamos „Šešėlių dienos“, kurių metu darbuotojų vaikai (12 klasių mokiniai ir studentai) gali praleisti dieną su kuriuo nors įmonės darbuotoju. Tokiu būdu suteikiama galimybė susipažinti su jo profesija, kasdieniu darbu. Tokia iniciatyva padeda mokiniams apsispręsti dėl profesijos, pasirinkti studijas;
- 2009–2013 m. kartu su partneriais vykdytas Europos Sąjungos lėšomis finansuojamas projektas „Palankios šeimai darbovietės kūrimas ir kokybiško užimtumo skatinimas šalyje per socialinę partnerystę“. Projekto metu įmonės vadovai ir darbuotojai buvo mokomi, kaip palaikyti darbo ir šeimos pusiausvyrą, buvo konsultuojami specialistų (pvz., psichologų).

Su geraja patirtimi siejami rezultatai

90 proc. darbuotojų nurodo, kad nuotolinis darbas padeda jiems palaikyti darbo ir asmeninio gyvenimo pusiausvyrą. Darbuotojai jaučiasi išsipareigoję organizacijai, pasižymi aukšta motyvacija. Bendrovė yra pelniusi įvairius apdovanojimus. 2009 metais Nacionalinio atsakingo verslo apdovanojimuose UAB „Omnitel“ pripažinta „Socialiai atsakingiausia įmone 2008“ ir „Metų darbovieta 2008“. 2011 metais bendrovė užėmė trečiąją vietą Geidžiamiausio darbdavio rinkimuose. Geri rezultatai pasiekiami atliekant kasmetinę anoniminę darbuotojų apklausą, plėtojant dialogą su darbuotojais, laikantis lygių galimybių principo, puoselėjant sveikas ir šeimai palankias darbo sąlygas.

Šaltinis: Europos saugos ir sveikatos darbe agentūra. 2013

Polycom, Inc. – stambi 1990 m. įsteigta tarptautinė kompanija, kurianti įvairias garsinio ir vaizdinio ryšio technologijas. Singapūre esančiame padalinyje, kuriame dirba per 100 darbuotojų, įdiegta lankstaus darbo politika ir galimybė dirbti lanksčiai suteikta kiekvienam darbuotojui.

Geroji patirtis

Įmonė siūlo lanksčias darbo sąlygas, siekdama atliepti tiek įmonės, tiek darbuotojų poreikius, taigi visi įmonėje esantys darbuotojai turi galimybę pasirinkti kaip, kur ir kada atlikti su darbo susijusius uždavinius. Siekdama geriausių rezultatų, kompanija laikosi kelių strategijų, apimančių įmonės politikos formavimą, efektyvų darbuotojų valdymą, ir tinkamų darbo sąlygų sudarymą.

Kompanijoje suformuota pasitikėjimu grįsta kultūra. Tai reiškia, kad darbuotojai yra užtikrinti, kad nebus baudžiami ar diskriminuojami už naudojimąsi lanksčiomis darbo sąlygomis, vadovai pasitiki darbuotojais ir yra užtikrinti tuo, kad darbo užduotys bus atliktos, nepriklausomai nuo to, kada ir kur jas atlieka darbuotojai. Į darbą atrenkami jau aukštos kvalifikacijos atsakingi, lankstūs ir gebantys bendradarbiauti darbuotojai. Taigi keliama prielaida, kad priimtas į darbą asmuo yra pajėgus dirbti savarankiškai, efektyviai planuoti savo laiką bei kokybiškai atlikti savo darbą. Visiems darbuotojams suteikiama visa būtina darbo

įranga – mobilūs telefonai, planšetės, nešiojami kompiuteriai, kuriuose įdiegta reikalinga darbu programinė įranga. Įmonėje taip pat vykdoma iniciatyva, suteikianti galimybę darbuotojams naudotis savo asmenine įranga, į kurią nemokamai diegamos visos reikalingos darbu programos. Naudodamiesi informacinėmis technologijomis, darbuotojai visada turi prieigą prie būtinos darbu informacijos, gali dalintis ja su kolegomis, kontaktuoti su klientais, o darbdaviai gali matyti kada ir kiek laiko yra prisijugę darbuotojai. Darbuotojams suteikiamos ir lankstaus darbo gairės, t. y. patarimai kaip įdiegti tam tikras programas namuose, kaip efektyviai dirbti nuotoliniu būdu ir pan.

Siekiant užtikrinti kokybiškai atliekamą darbą, su kiekvienu darbuotoju yra iš anksto asmeniškai numatomi konkretūs darbo tikslai, aptariamose pareigos ir darbo atlikimo terminai. Vadovai reguliariai susisiekiama su darbuotojais ir aptaria darbo procesą. Du kartus per metus vykdomi darbuotojų darbo rezultatų vertinimai, kurių metu teikiami pasiūlymai darbo tobulinimui arba apdovanojimui už gerai atliktą darbą.

Su gerąja patirtimi siejami rezultatai

Lankstaus darbo politika leidžia pritraukti ir išlaikyti aukštos kvalifikacijos darbuotojus, jie yra labiau įsitraukę ir įsipareigoję organizacijai, stebimas didesnis darbo produktyvumas. 2013 m. kompanija pelnė „Geriausiai tinkančių darbuotojų mamoms“ (*angl. „Best Companies for Mums 2013“*) apdovanojimą. Lankstaus darbo kultūra yra neabejotinai naudinga tiek darbuotojams, tiek pačiai kompanijai.

Šaltinis: Tripartite Alliance for Fair and Progressive Employment Practices (TAFEP). 2013

Texas Instruments Inc. (TI) – didžiausia pasaulyje mobiliuosiuose telefonuose naudojamų lustų gaminimo bendrovė, įsikūrusi Dalase (JAV) 1951 m. TI turi padalinių 25-iose pasaulio šalyse. Šiuo metu ten dirba daugiau kaip 35 000 darbuotojų.

Geroji patirtis

Lankstaus darbo politikos poreikį atskleidė įvykdyta darbuotojų apklausa. Taigi, siekdama atsižvelgti į savo darbuotojų poreikius, kompanija ėmėsi lankstaus darbo organizavimo

iniciatyvų. Daugumai darbuotojų (nors ir ne visiems) suteikta galimybė kartais dirbti nuotoliniu būdu, keisti savo darbo laiką, esant poreikiui (pvz., vykstant pas gydytoją, susirgus vaikui ir pan.). Gamybos skyriuje dirbantys darbuotojai neturi galimybės keisti savo darbo grafiko pagal poreikius arba dirbti nuotoliniu būdu, tačiau jiems yra suteikta galimybė „suspausti darbo savaitės laiką“ (*angl. compressed working week*). Įmonė skatina savo darbuotojus išbandyti įvairias lankstumo galimybes.

Su gerąja patirtimi siejami rezultatai

TI duomenimis, įdiegus lanksčias darbo sąlygas, stebimas mažesnis darbuotojų pasitraukimas iš darbo, mažiau patiriamas stresas, padidėjo darbo našumas, darbuotojai dirba labiau susitelkę. Lankstaus darbo politika taip pat suteikė galimybę kompanijai efektyviau bendradarbiauti su užsienio verslo partneriais ir siekti geresnių darbo rezultatų.

Šaltinis: McGuire F.J, Brashler P. Flexible Work Arrangements: Selected Case Studies. 2006

LITERATŪRA

1. 2014–2020 m. ES darbuotojų saugos ir sveikatos strateginė programa. Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui.COM(2014) 332 final.
2. Ala-Mursula L, Vahtera J, Linna A, Pentti J, Kivimäki M. Employee worktime control moderates the effects of job strain and effort-reward imbalance on sickness absence: the 10-town study. *Journal of epidemiology and community health*. 2005;59(10):851-857.
3. Anttila T, Oinas T. Patterns of Working Time and Work Hour Fit in Europe. *Family, Work and Well-Being*. 2018:49-61.
4. Bender KA, Theodossiou I. The Unintended Consequences of Flexicurity: The Health Consequences of Flexible Employment. *Review of Income and Wealth*. 2017;(0):1-23.
5. Bentley TA, Teo STT, McLeod L, Tan F, Bosua R, Gloet M. The role of organisational support in teleworker wellbeing: A socio-technical systems approach. *Applied Ergonomics*. 2016;52:207-215.
6. Butler AB, Grzywacz JG, Ettner SL, Liu B. Workplace flexibility, self-reported health, and health care utilization. *Work & Stress*. 2009;23(1):45-59.
7. Ciarniene R, Vienazindiene M. Flexible Work Arrangements from Generation and Gender Perspectives: Evidence from Lithuania. *Inzinerine Ekonomika-Engineering Economics*. 2018;29(1): 84-92.
8. Costa G, Sartori S, Akerstedt T. Influence of flexibility and variability of working hours on health and well-being. *Chronobiology international*. 2006;23(6):1125-1137.
9. Eurofound and the International Labour Office (2017), *Working anytime, anywhere: The effects on the world of work*, Publications Office of the European Union, Luxembourg, and the International Labour Office, Geneva
10. Eurofound. *Fifth European Working Conditions Survey*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2012.
11. European Commission. *Flexible working time arrangements and gender equality. A comparative review of 30 European countries*. European Union, 2010.
12. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/88/EB dėl tam tikrų darbo laiko organizavimo aspektų. Europos Sąjungos oficialusis leidinys. 2003.

13. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2006/54/EB dėl moterų ir vyrų lygių galimybių ir vienodo požiūrio į moteris ir vyrus užimtumo bei profesinės veiklos srityje principo įgyvendinimo (nauja redakcija). Europos Sąjungos oficialusis leidinys. 2006.
14. Flexible working and work-life balance. Acas – promoting employment relations and HR excellence. UK, 2015.
15. Galea C, Houkes I, De Rijk A. An insider's point of view: How a system of flexible working hours helps employees to strike a proper balance between work and personal life. *International Journal of Human Resource Management*. 2014;25(8):1090-1111.
16. Golden T. Co-workers who telework and the impact on those in the office: Understanding the implications of virtual work for co-worker satisfaction and turnover intentions. *Human Relations*. 2007;60(11):1641-1667.
17. Hayman J. Flexible work schedules and employee well-being. *New Zealand Journal of Employment Relations*. 2010;35(2):76-87.
18. Hill EJ, Grzywacz JG, Allen S, Blanchard L, Matz-costa C, Shulkin S. Defining and conceptualizing workplace flexibility. *Community, Work & Family*. 2008;11(2):149-163.
19. Home office, mobile office. *Managing remote working*. UK: Iosh; 2014.
20. Homeworking – a guide for employers and employees. Acas – promoting employment relations and HR excellence. UK, 2014. Prieiga per internetą: <<http://www.acas.org.uk/media/pdf/o/3/Homeworking-a-guide-foremployers-and-employees.pdf>>.
21. Jang SJ. The relationships of flexible work schedules, workplace support, supervisory support, work-life balance, and the well-being of working parents. *Journal of Social Service Research*. 2009; 35(2): 93-104.
22. Joyce K, Pabayo R, Critchley JA, et al. Flexible working conditions and their effects on employee health and wellbeing. *The Cochrane Database of Systematic Reviews*. 2010;(2. Art. No.: CD008009):1-88.
23. Kelly A, Basile T, Beauregard A. Strategies for successful telework: How effective employees manage work / home boundaries. *Strategic HR Review*. 2016;15(3).
24. Komisijos komunikatas 2020 M. EUROPA. Pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategija. Europos Komisija. KOM(2010) 2020 galutinis. Briuselis, 3.3.2010.

25. Lautsch BA, Kossek EE, Eaton SC. Supervisory approaches and paradoxes in managing telecommuting implementation. *Human Relations*. 2009;62(6):795-827.
26. Lietuvos Respublikos darbo kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas Nr. XII-2603, patvirtintas Lietuvos Respublikos Prezidentės 2016 m. rugsėjo 14 d.
27. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2017 m. birželio 21 d. nutarimu Nr. 496 „Dėl Lietuvos Respublikos darbo kodekso įgyvendinimo“ patvirtintas Darbo laiko režimo valstybės ir savivaldybių įmonėse, įstaigose ir organizacijose nustatymo aprašas.
28. Lott Y. Stressed despite or because of flexible work arrangements? Flexible work arrangements, job pressure and work-to-home conflict for women and men in Germany. 2017.
29. Luthans F, Avolio BJ, Avey JB, Norman SM. Positive Psychological Capital: Measurement and Relationship with Performance and Satisfaction. *Personnel Psychology*. 2007;60:541-572.
30. Managing in a flexible work environment. North Sydney: Australian Institute of Management NSW & ACT Training Centre Limited; 2012.
31. Maruyama T, Hopkinson PG, James PW. A multivariate analysis of work-life balance outcomes from a large-scale telework programme. *New Technology, Work and Employment*. 2009;24(1):76-88.
32. McGuire F.J, Brashler P. Flexible Work Arrangements: Selected Case Studies. 2006
33. Oldenkamp M, Bültmann U, Wittek R, Stolk R, Hagedoorn M, Smidt N. Combining informal care and paid work: The use of work arrangements by working adult-child caregivers in the Netherlands. *Health Soc Care Community*. 2018;26(1):122-131.
34. Preenen PTY, Vergeer R, Kraan K, Dhondt S. Labour productivity and innovation performance: The importance of internal labour flexibility practices. *Economic and Industrial Democracy*. 2017;38(2):271-293.
35. Resolution 2000/C 218/02 of the Council and of the Ministers for Employment and Social Policy, meeting within the Council on the balanced participation of women and men in family and working life. 2000. Official Journal C 218, 31/07/2000 P. 0005 – 0007. Prieiga per internetą: <[<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32000Y0731\(02\)>](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32000Y0731(02))>.

36. Salo P, Ala-Mursula L, Rod NH, et al. Work time control and sleep disturbances: prospective cohort study of Finnish public sector employees. *Sleep*. 2014;37(7):1217-1225.
37. Skaalvik EM, Skaalvik S. Teacher Self-Efficacy and Perceived Autonomy: Relations with Teacher Engagement, Job Satisfaction, and Emotional Exhaustion. *Psychological Reports*. 2014;114(1):68-77.
38. Solís M. Moderators of telework effects on the work-family conflict and on worker performance. *European Journal of Management and Business Economics*. 2017;26(1):21-34.
39. Suh A, Lee J. Understanding teleworkers' technostress and its influence on job satisfaction. *Internet Research*. 2013.
40. Takahashi M, Iwasaki K, Sasaki T, Kubo T, Mori I, Otsuka Y. Worktime control-dependent reductions in fatigue, sleep problems, and depression. *Applied Ergonomics*. 2011;42(2):244-250.
41. Tarybos direktyva 92/85/EEB dėl priemonių, skirtų skatinti, kad būtų užtikrinta geresnė nėščių ir neseniai pagimdžiusių arba maitinančių krūtimi darbuotojų sauga ir sveikata, nustatymo (dešimtoji atskira direktyva, kaip numatyta Direktyvos 89/391/.
42. Tarybos direktyva 98/23/EB dėl Direktyvos 97/81/EB dėl Bendrojo susitarimo dėl darbo ne visą darbo dieną, kurį sudarė Europos pramonės ir darbdavių konfederacijų sąjunga (UNICE), Europos įmonių, kuriose dalyvauja valstybė, centras (CEEP) ir Europos profesinių sąjungų konfederacija (ETUC), taikymo išplėtimo Jungtinei Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystei. Europos Sąjungos oficialusis leidinys. 1998.
43. Tavares A.I. Telework and health effects review. *International Journal of Healthcare*. 2017;3(2):30-36.
44. Timms C, Brough P, O'Driscoll M, et al. Flexible work arrangements, work engagement, turnover intentions and psychological health. *Asia Pacific Journal of Human Resources*. 2015;53(1):83-103.
45. Tripartite Alliance for Fair and Progressive Employment Practices (TAFEP). 2013
46. Tucker P, Bejerot E, Kecklund G, Aronsson G, Akerstedt T. The impact of work time control on physicians' sleep and well-being. *Applied ergonomics*. 2015;47:109-116.

47. Vahtera J, Laine S, Virtanen M, et al. Employee control over working times and risk of cause-specific disability pension: the Finnish Public Sector Study. Occupational and environmental medicine. 2010;67(7):479-485.
48. Wellbeing in Omnitel (Lithuania). Case Studies. European Agency for Safety and Health at Work, 2013. Prieiga per internetą: <http://www.beswic.be/data/case-studies/wellbeing-in-omnitel/ZVD%20-GPA_final.pdf>.

HIGIENOS INSTITUTE PARENGTOS METODINĖS PRIEMONĖS IR INFORMACINIAI LEIDINIAI PROFESINĖS SVEIKATOS TEMA

1. Pajarskienė B, Jankauskas R, Kaliatkaitė J. Konfliktų prevencija. Rekomendacijos mažoms įmonėms. Vilnius: Higienos institutas, 2012. Prieiga internete: <http://www.hi.lt/uploads/pdf/leidiniai/Rekomendacijos/Konfliktu%20prevencija%20mazoms%20imonems.pdf>.
2. Pilipavičienė L, Vainauskas S. Saugos ir sveikatos kultūros gerinimas įmonėse. Metodinės rekomendacijos. Higienos institutas, 2015. Prieiga per internetą: <http://www.hi.lt/uploads/pdf/leidiniai/Rekomendacijos/Rekom_Saugos_ir_sveik_kult_gerinimas.pdf>.
3. Streso darbe valdymo standartai. Prieiga internete: <http://www.hi.lt/lt/streso-darbe-valdymo-standartai.html>.
4. Šorytė D, Pajarskienė B. Darbuotojų gerovės stiprinimas kuriant darbui ir asmeniniam gyvenimui derinti palankią darbo aplinką. Vilnius: Higienos institutas, 2015. Prieiga internete: http://www.hi.lt/uploads/pdf/leidiniai/Rekomendacijos/Rekomendacijos_Darbuotoju%20geroves%20stiprinimas.pdf
5. Vičaitė S. Darbingumas: ilgo ir kokybiško darbingo amžiaus link. Informacinis leidinys. Higienos institutas, 2013. Prieiga per internetą: <<http://www.hi.lt/uploads/pdf/leidiniai/Informaciniai/Darbingumas%20ilgo%20ir%20kokybiško%20darbingo%20amziaus%20link.pdf>>.